

Xoş niyyətin, saf arzuların ünvanı

Şuşa 250 yaşı olan qədim Azərbaycan şəhəridir. Şuşa strateji əhəmiyyəti olan coğrafi məkan, ərazi vahididir... 250 yaşı olan bir şəhərin vətəndaşları var, orada doğulub boya-başa çatmış insanları var, Şuşa o insanların vətənidir. O insanlar qürurla "Şuşa mənim vətənimdir", deməkdə tam haqlıdirlar. Kimin Şuşa haqqında nə düşündüyünü dəqiq bilməsəm də, düşüncəmizə görə, Şuşa nə adı coğrafi məkan, nə də tariximizin yadigarı olan adı bir şəhərdir... Şuşa rəməzdir. Uca şiş qayaları əzəmətimizin, qururumuzun rəməzidir. Sərin buz bulaqları duruluğumuzun, şəffaflığımızın, təmiz havası saflığımızın rəməzidir. Gülündə, çiçəyində, adicə otunda, çəmənində bir mənə var Şuşanın. Dillərdə dastan olan xarıbülbulü sədaqət rəməzidir... Bir də ki 44 günlük Vətən müharibəsində qazandığımız böyük qələbənin, vətən sevgisinin rəməzidir Şuşa. Qəhrəmanlıq tariximizin ən şanlı səhifəsi, ölümün üstünə gedib ölməzlik qazanan oğullarımızın tarix yazdığı müqəddəs məkandır. Xoş niyyətin, saf arzuların ünvanıdır.

Şuşa sülh şəhəridir

Bu məqamda çox maraqlı bir məsələyə diqqət çəkmək istəyirəm. 250 il yaşı olan Şuşada bu günə kimi bir silah emalatxanasının, silah istehsal edən sexin olması barədə rəsmi bir məlumat rast gəlməmişik. Şuşadan söz düşərkən bu qədim şəhərin mədəniyyətimizin, musiqimizin beşiyi olduğundan iftixarla danışırıq. Bu şəhərdə tariximizin yadigarı olan yüzlərlə abidə var. Buradan konkret olaraq belə bir nəticəyə gəlmək olur ki, Şuşa yaranıdan sülhün, qardaşlığın şəhəri olub. Ona sığınanlara doğmalılıqla qucaq açıb, yer verib. Şuşanın havası kimi insanları da safdır. İnanlıdırlar... Əl açıb üstünə gələni heç vaxt nəümid geri qaytarmazlar. Çox təəssüf ki, bir zamanlar yazıq bilib yer verdiklərimiz sonradan ilan kimi zəhərlərini üstümüzə tökdülər. Dost bilib üzlərinə qapı açdıqlarımız üstümüzə düşməni kimi gəldilər...

Şuşa Şərq Musiqi Alətləri Fabriki regionda yeganə müəssisə idi

Müdrilər deyirlər ki, şəhərlər də insanlar kimidir. Öz taleyini yaşayırlar. Şuşa da öz taleyini yaşayırdı. Tarixən buradan dünyaya gözəl səs, xoş səda yayılırdı. Gözəl xanəndələri məclislər yaraşığı idi. Tanınmış korifey sənətkarları dünya musiqi xəzinəsinə, dünya mədəniyyətinə əvəzsiz töhfələr bəxş ediblər. Ən maraqlısı da budur ki, keçmiş SSRİ məkanında yeganə olan və Şərq musiqi alətlərini istehsal edən fabrik də Şuşada yerləşirdi. Tədqiqatçı jurnalist Vasif Quliyev deyir ki, 1962-ci ildən sex kimi fəaliyyət göstərən fabrikdə o zaman tar, saz, kamança, ud, nağara, qaval, qoşanağara istehsal edilirdi. 1972-ci ildən fabrikin istehsal imkanları genişləndiyi üçün Moskvadan, Tbilisidən, Leninqraddan təzə avadanlıqlar alınaraq yeni bina ilə təmin edib, fabrik statusu alır. O zaman Şuşa Şərq Musiqi Alətləri Fabrikində istehsal olunan məhsullar dövlət keyfiyyət nişanı olaraq dünyanın bir sıra ölkələrinə - Hindistana, Qazaxıstana, Özbəkistana, Dağıstana, Gürcüstana və digər ölkələrinə ixrac olunurdu. Fabrikin məhsulları Ümumittifaq və Beynəlxalq sərgilərdə nümayiş olunaraq yüksək mükafatlara layiq görülürdü.

XIX əsrin sonu və XX əsrin əvvəllərində Şuşa Qafqazın musiqi mərkəzinə çevrilmişdir. Şuşanı "Kiçik Paris", "Qafqazın sənət məbədi", "Azərbaycan musiqisinin beşiyi" və "Zaqafqaziyanın konservatoriyası" adlandırırdılar. 1992-ci ildə erməni vandalları Şuşanı işğal etdikdən sonra Şuşada olan digər tarixi mədəni abidələr kimi, Şuşa Musiqi Alətləri Fabriki də dağıdaraq viran qoydular. Şuşa Musiqi Alətləri Fabrikinin taleyinə də qaçqın, köçkün həyatı yaşamaq düşdü. Musiqi mədəniyyətimizin tarixini yaşadan insanlar bu illər ərzində zülm, sitəm gördülər...

Şuşa musiqi məktəbi

Şuşanın qədim mədəniyyət ocaqlarından bir də Şuşa musiqi məktəbidir. XIX əsrin ikinci yarısında Azərbaycanın bir sıra bölgələrində musiqi məclisləri, dər-nəkləri təşkil etmək bir adət halını almışdı. Belə musiqi məclislərindən biri də

Azərbaycan mədəniyyətinə böyük korifeylər bəxş etmiş Şuşada o dövrün görkəmli sənətkarlarından olan Xarrat Qulu Yusifi tərəfindən təşkil edilmişdi. Bu məktəbin başlıca məqsədi yeni xanəndələr nəslini yetişdirmək, xanəndəlik sənətini xalq arasında geniş yaymaq və klassik Azərbaycan muğamlarını daha da inkişaf etdirmək idi. Musiqişünas Xarrat Qulun yaratdığı bu məktəb Azərbaycan musiqisinin inkişafında müstəsna rol oynamışdır.

XIX əsrin ikinci yarısında Şuşada muğam aşığı Kor Xəlifə musiqi məktəbi açır. O, tələbələrə muğam oxumağı, tarda və kamançada çalmağı öyrədirdi.

XX əsrin əvvəllərində Şuşanı Qafqazın konservatoriyası, Azərbaycanın musiqi beşiyi adlandırırdılar. Bu sənət məbədində yetişib gözəl səsi, xoş avazı ilə Azərbaycanı bütün Şərqdə, Avropanın bir sıra ölkələrində tanıdıb təmsil edən böyük şöhrət qazanmış görkəmli sənətkar nəslini yetişməyə başladı. Şuşada elmin, mədəniyyətin və incəsənətin sürətli inkişafı üçün geniş imkanlar yarandı. Azərbaycan vokal sənətinin banisi, dünyaşöhrətli görkəmli müğənni Bülbülün təşəbbüsü ilə Azərbaycan SSR Xalq Maarif Komissarlığının 10 oktyabr 1932-ci il tarixli qərarına əsasən, Şuşa Musiqi Məktəbi yaradıldı. Onu da qeyd etmək ki, bu, həm də Azərbaycanda yaradılan ilk uşaq musiqi məktəbi idi. Məktəb Xurşidbanu Natəvanın evi olmuş binada fəaliyyətə başlamışdır. Bu təhsil ocağında tar, kamança, fortepiano, skripka və vokal şöbələri fəaliyyət göstərirdi. Musiqi məktəbi tez bir zamanda Şuşanın mədəniyyət və incəsənət mərkəzinə çevrildi. Sonralar bu məktəbin məzunları mədəniyyətimizin və incəsənətimizin ən layiqli təmsilçiləri kimi musiqi mədəniyyətimizin dünyada ən gözəl təbliğatçısı oldular.

Əməlləri "dağıtmaq", "viran qoymaq", "xarabazarlığa çevirmək" ifadələri ilə eynilik təşkil edən ermənilər Şuşamızı işğal etməklə bu musiqi beşiyini də viran qoydular...

Lakin zaman ən gözəl həkim, ən ədalətli hakimdir. Gec-tez öz ədalətli hökmünü verir. Ədalətli qərar isə 2020-ci il sentyabrın 27-də verildi. Azgınlığa, vandalizmə, qeyri-insani davranışlara və özbaşınalığa son qoymaq məqsədilə bir olan xalqın qəzəbi yumruğa döndü... 8 noyabrda həsrətin, sevginin, xoş arzuların, niyyətin və mədəniyyətimizin paytaxtı Şuşa qəhrəman oğullarımızın şücaəti, Müzəffər Ali Baş Komandanın qətiyyəti ilə düşməndən azad edildi.

Şuşanın yeni həyatı

Tariximizin böyük qələbəsindən sonra Şuşa yeni həyatına başladı. Qısa bir zamanda Şuşada tarixi abidələrimizin, dini ocaqlarımızın yenidən bərpa edilməsi prosesi başlandı. Gözüyaşlı, sinəsi dağlı Şuşa da dirildi, canlandı. Öz gözəl keçmişinə baxıb uğurlu gələcəyə doğru inamlı addımlarla irəliləməyə başladı. Namərdlik yağı qaldı. Düşmənin dağıdıb viran qoyduqlarına bu gün yenidən əbədi həyat verilir. Nə xoş ki, Şuşa Musiqi Alətləri Fabriki, Şuşa musiqi məktəbi də yenidən daha gözəl formada qurularaq uğurlu yolunu davam etdirməyə hazırlaşır.

*Elşən QƏNİYEV,
"Azərbaycan"*